किंश्येनादीन्यपिज्ञानार्थंअनुष्ठेयानिनेत्याह आत्मेति आत्माचित्तं आदिभिःप्रथमैर्नित्यैरित्यर्थः इध्यमानःरागादिदोषापनयेनआदर्शवद्दीप्यमानः द्युतिमान् सदसद्विषयप्रकाशवान्अतएवसुखार्थीमुमुक्षुः परंअत्यंतंकर्मागोचरं निराशिषमित्यनेनसाशीस्त्ववच्छंदतीतिपरोक्तिर्निरस्ता अवैतिउपैति स्ववृत्त्याव्याप्नोति ॥ १४ ॥ ननुबंधकानांकर्मणांकथंबंधनिवर्तकत्वंनहिसुरयाआचांतःशुध्यतीत्याशंक्याह प्रजाःस्रष्टाइति एतौमनःकर्मणीसंसारप्रदेअपि सत्यथौब्रह्मप्राप्तिमार्गौ कथंतदाह दृष्टमिति दृष्टंप्रत्यक्षंश्रुतिबोधितमित्यर्थः शाश्वतंचमोक्षहेतुरपि अंतवच्चक्षुद्रफलमपि तत्रमनसाक्रियमाणस्त्यागःफलत्याग एवशाश्वतत्वेकर्मणांकारणं नान्यत् स्वरूपेणत्यागइत्यर्थः ॥ १५ ॥ स्वेनेति यथाचक्षूरूपःप्रणेतानायकःनिशात्ययेराज्यंतेतमसाअसंवृतात्माअनावृतस्वरूपःसन्स्वेनात्मनातैजसेनवाआलोकेनवर्जनीयंकंटकादिकंपश्यति एवंज्ञानंबुद्धिः विज्ञानगुणेनविवेकेनयुक्तंसत्अशुभंपश्यति ॥ १६ ॥ दृष्टांतंविवृण्वन्ज्ञानफलस्यश्रैष्ठ्यमाहसर्पानिति उदपानंकूपं ॥ १७ ॥ ज्ञानपूर्वकंकृतंकर्मसफलमित्याह कृत्स्नइति

आत्मादिभिःकर्मभिरिध्यमानोधर्मेप्रवृत्तोद्युतिमान्सुखार्थी॥ परंहितत्कर्मपथादपेतंनिराशिषंब्रह्मपरंत्ववैति॥ १४॥ प्रजाःस्रष्टामनसाकर्मणाचद्वावेवैतौस त्पथौलोकजुष्टौ॥ दृष्टंकर्मशाश्वतंचांतवच्चमनस्त्यागःकारणंनान्यदस्ति॥ १५॥ स्वेनात्मनाचक्षुरिवप्रणेतानिशात्ययेतमसासंवृतात्मा॥ ज्ञानंतुविज्ञानगुणेनयुक्तंकर्माशुभंपश्यतिवर्जनीयं॥ १६॥ सर्पान्कुशाग्राणितथोदपानंज्ञात्वामनुष्याःपरिवर्जयंति॥ अज्ञानतस्तत्रपतंतिकेचिज्ज्ञानेफलंपश्ययथाविशिष्टं॥ ॥ १७॥ कृत्स्नस्तुमंत्रोविधिवत्प्रयुक्तोयज्ञायथोक्तास्त्विहदक्षिणाश्च॥ अन्नप्रदानंमनसःसमाधिःपंचात्मकंकर्मफलंवदंति॥ १८॥ गुणात्मकंकर्मवदंतिवेदास्तस्मान्मंत्रोमंत्रपूर्वंहिकर्म॥ विधिर्विधेयंमनसोपपत्तिःफलस्यभोक्तातुतथाशरीरी॥ १९॥ शब्दाश्चरूपाणिरसाश्चपुण्याःस्पर्शाश्चगंधाश्चशुभास्तथैव॥ नरोनसंस्थानगतःप्रभुःस्यादेतत्फलंसिद्ध्यतिकर्मलोके॥ २०॥

कर्मपंचात्मकं पंचमंत्रादयःआत्मानःनिष्पादकायस्यतथासमाधिःऐकाग्र्यंदेवताध्यानादौ यस्यैदेवतायैहविर्गृहीतंस्यात्तांध्यायेदितिश्रुतेः फलंफलवत् ॥ १८ ॥ कर्तृस्वभावभेदात्कर्मणांफलभेदमाह गुणेति गुणात्मकंसात्विकंराजसंतामसंचविधेयंकर्मेत्यर्थः तस्माद्धेतोर्मंत्रोपिगुणात्मकःतत्रहेतुर्मंत्रपूर्वंहिकर्म तत्रसात्विकोमंत्रःअग्निमीळे राजसःइषेत्वोर्जेत्वा तामसःसर्वंप्रविध्यत्हृदयंप्रविध्येत्यादिः एवंविधिरपित्रिविधःआत्मकामोयजेत स्वर्गकामोयजेत अभिचरन्यजेतेत्यादिः कर्तृस्वभावभेदादपितद्भेदमाह मनसोपपत्तिःफलस्येति तथाहि यदेवविद्ययाकरोतिश्रद्धयोपनिषदातदेववीर्यवत्तरंभवतीति विद्यादिमान्सात्विकःकर्ता विद्यादिहीनःकेवलंप्रवृत्तिमात्रपरोराजसः दंभाभिसंधिस्तामसः तेषांकर्मक्रमेणवीर्यवत्तरंवीर्यवत्निर्वीर्यंचभवति यथाफलस्योपपत्तिस्तथाफलस्यभोक्तापिसुखीदुःखीमूढश्चभवति ॥ १९ ॥ शब्दादयःकर्मफलंकर्मप्राप्येलोकेस्वर्गेसिध्यति नरःप्रभुरधिकारीज्ञानफलेइतिशेषः नसंस्थानगतइत्येकंपदं मरणंअप्राप्तोजीवन्नेवस्यात् इहकृत्वाऽमुत्रभोक्तव्यमित्यदृष्टफलात्कर्मणोपेक्षयादृष्टफलंज्ञानमेवश्रेयइतिभावः ॥ २० ॥

Digitized by Google